

ณัฐดนัย ประเทืองบริบูรณ์ และคนอื่น ๆ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษีของผู้มีรายได้จากการจำหน่าย พระเครื่อง และวัตถุมงคล

Factors Influencing The Implementation of Tax Management Policies for Those Who Earn Income from The Sale of Amulets and Sacred Objects

ณัฐดนัย ประเทืองบริบูรณ์ (Nathdanai Pratuangboriboon)¹

ทวิชชัย ขว้ล้าธาร (Tawatchai Kualamtan)²,

อุเทน อยู่สะอาด (Uthen Yoosa-ard)³

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University

²มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ศูนย์การศึกษาอุดรธานี

Suan Sunandha Rajabhat University, Udon Thani Educational Center

³นักวิจัยอิสระ

Independent Researcher

E-mail: nathdanaipg@gmail.com

Received: 15 October 2025

Revised: 14 November 2025

Accepted: 21 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นด้านการดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษี 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษี และ 3) เสนอแนะแนวทางการดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษีของผู้มีรายได้จากการจำหน่ายพระเครื่อง และวัตถุมงคล ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ทำการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการประมาณค่าด้วยภาวะสับสนเนื่องสูงสุด ซึ่งเป็นวิธีมาตรฐานในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยการค้นหาชุดพารามิเตอร์ของโมเดลได้แก่ ค่าอิทธิพล และค่าความแปรปรวน ที่มีโอกาสมากที่สุด ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินนโยบายส่งผลกระทบต่อเชิงบวกต่อการจัดเก็บภาษี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $\beta = 0.60, (p = .001)**$ หมายความว่า การจะจัดการภาษีให้เกิดขึ้นได้จริงต้องมีการผลักดันนโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อ "การดำเนินนโยบาย" มี 2 ปัจจัยหลัก คือ "ความศรัทธา" $\beta = 0.49, (p = .001)**$ และ "การทำธุรกิจ" $\beta = 0.12, (p = .014)*$ ดังนั้น กรมสรรพากร ควรจัดทำนโยบายและออกกฎหมายที่ระบุถึงการจัดเก็บภาษี

จากรายได้ในการจำหน่ายพระเครื่องและวัตถุมงคลให้เป็นรูปธรรม และสร้างมาตรฐานกลางในการประเมินมูลค่า เนื่องจาก “การประเมินมูลค่า” เป็นปัจจัยที่ผู้เกี่ยวข้องให้ความสำคัญสูงสุด

คำสำคัญ: การดำเนินนโยบาย, การจัดเก็บภาษี, การจำหน่ายพระเครื่อง และวัตถุมงคล

Abstract

This research aimed to 1) study the level of opinions on tax management policy implementation, 2) analyze the causal relationship influencing the implementation of tax management policy, and 3) propose guidelines for tax management policy implementation for those earning income from the sale of amulets and sacred objects. The research used quantitative research, collecting data from a total of 400 samples, analyzing confirmatory factor data, and analyzing the influence path. The results of the research found that 1) the implementation of the policy has a statistically significant positive impact on tax collection, $\beta = 0.60$, ($p = .001$)**, meaning that for tax management to actually happen, there must be a clear and concrete policy push. And 2) Factors affecting "Policy implementation" has 2 main factors: "Faith" $\beta = 0.49$, ($p = .001$)** and "Doing business" $\beta = 0.12$, ($p = .014$)*. Therefore, the Revenue Department should create policies and enact laws that specify the collection of taxes from income from the sale of amulets and sacred objects in a concrete manner and create a central standard for valuation, because "valuation" is a factor that those involved give the highest importance to.

Keywords: Policy Implementation; Tax Management; The Sale of Amulets and Sacred Objects

บทนำ

การที่คนไทยส่วนใหญ่มิศาสนาพุทธเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นเครื่องนำทางชีวิต จึงเกิดการกำหนดสัญลักษณ์ที่มีรูปแบบเชิงศิลปะเพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ถาวร จึงได้สร้างพระพิมพ์ขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งที่เป็นเนื้อผงและโลหะชนิดต่าง ๆ โดยสามารถนำติดตัวไปได้ เพื่อเป็นการระลึกถึงพระพุทธคุณเป็นที่พึ่ง ทำให้เกิดขวัญกำลังใจ ค้ำครองให้พ้นจากภัยอันตราย ซึ่งพระพิมพ์ที่สร้างขึ้น ถือเป็นสัญลักษณ์แทนพระพุทธเจ้าและพระสงฆ์ ที่ส่วนใหญ่อะสร้างจากสิ่งที่เป็นมงคล ทั้งที่เรียกว่า พระเครื่องและวัตถุมงคล (อภิรักษ์ จันตะนี, 2559) ซึ่งประเทศไทยมีวัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยม ศิลปกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนาจำนวนมากในฐานะที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญและวิถีปฏิบัติที่เป็นอันหนึ่งเดียวกัน (บุญเลิศ อินุทปญโญ, 2561) พระเครื่องและวัตถุมงคลจึงมีความสำคัญ

ณัฏฐ์คณัย ประเทืองบริบูรณ์ และคนอื่น ๆ

อย่างยิ่งต่อสังคมไทย ทั้งในเชิงวัฒนธรรม ศาสนา และจิตวิญญาณ โดยพระเครื่องสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตใจและคุณธรรมในวิถีพุทธของชาวไทย (ชายะ มัณฑนาจารย์, 2562) ซึ่ง พระสุวรรณสุเมธปุลโย (2566) ซึ่งให้เห็นว่าพระเครื่องได้รับความนิยมอย่างสูงในวงการสะสม ขณะที่มุมมองการค้าของพระเครื่องและวัตถุมงคลแสดงให้เห็นถึงการเสริมสร้างเศรษฐกิจในท้องถิ่น และส่งเสริมการบริจาคจำนวนมากให้กับวัด

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในวงการพระเครื่องและวัตถุมงคลในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา การเช่าหาบูชาพระเครื่อง โดยเฉพาะพระสมเด็จได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง เช่น ในปี 2553 มีการบันทึกสถิติการเช่าพระสมเด็จวัดระฆังพิมพ์ใหญ่ด้วยราคาสูงถึง 35 ล้านบาท ในแต่ละปีมีเงินหมุนเวียนในวงการพระเครื่องมากกว่า 7 พันล้านบาท ยังไม่นับรวมการปล่อยเช่าในระบบออนไลน์และการเช่าประมูลในต่างประเทศ ซึ่งคาดว่ายังมีเงินที่อยู่ในวงการพระเครื่องสูงถึง 1.5 หมื่นล้านบาท โดยพระเครื่องรุ่นที่ได้รับความนิยม เช่น เหรียญรุ่นเจริญพรหลวงปู่ทิม วัดละหารไร่ พ.ศ. 2517 (เนื้อทองคำ ราคาเช่าประมาณ 20 ล้านบาท) เหรียญรุ่นเลื่อนสมณศักดิ์หลวงพ่อทวด วัดช้างให้ พ.ศ. 2508 (เนื้อทองแดง ราคาเช่าประมาณ 1 ล้านบาท) เป็นต้น (เดอะ สแตนดาร์ด เวลท์, 2564) ขณะที่ มีหลายกรณีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดและการฉ้อโกงที่เกี่ยวข้องกับพระเครื่องเหล่านี้และมีข่าวออกมาเป็นระยะ เช่น ตำรวจ ตม. และ ชุด PCT 1 บุกรวบ “เบนซ์นิว” โดยพบความผิดปกติในการโพสต์ขายพระเครื่องและวัตถุมงคลที่แอบอ้างว่าเป็นของวัดบวรนิเวศวิหาร พบเพจ Facebook ชื่อ “วัดบวรนิเวศวิหาร กทม.” มีการลูกค้าที่หลงเชื่อนับพันราย มูลค่าความเสียหายรวม 5 - 6 ล้านบาท... (ไทยรัฐออนไลน์, 2566) หรือกรณี พ.ต.ท.พลพีร อายุ 87 ปี แจ้งความดำเนินคดีกับเขียนพระราชหนึ่งที่โพสต์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ประกาศรับเช่าซื้อ พระสมเด็จวัดระฆัง พิมพ์ใหญ่ ในราคา 8 หลัก (10,000,000 บาท)... (ไทยนิวส์ออนไลน์, 2567) เป็นต้น

นอกจากนี้ พระเครื่องและวัตถุมงคลยังเป็นเครื่องมือในการแสดงมูลค่าในฐานะความเป็นทรัพย์สินของผู้ครอบครอง โดยเฉพาะการแสดงบัญชีทรัพย์สินของนักการเมืองที่ยื่นทรัพย์สินต่อ ปปช. ที่ส่วนใหญ่ จะแจ้งเป็นมูลค่าพระเครื่อง ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนมาทุกยุคทุกสมัย เนื่องจากแจ้งแต่ราคาไม่ได้นำพระองค์จริงไปให้ ปปช. ตรวจสอบ จะกำหนดราคาเท่าไรก็ได้ จึงถูกมองว่า ถ้านักการเมืองได้เงินจากส่วนอื่นมากก็นำมาลงเป็นราคาพระเครื่องทั้งหมด เนื่องจากมูลค่าอยู่ที่แต่ละคน พระแท้หรือไม่แท้ ปปช. ไม่รู้ไม่ทราบ เช่น นายมงคลกิตติ์ แจ้งว่ามีทรัพย์สินรวม 192,902,325.29 บาท โดยเป็นทรัพย์สินในกลุ่มพระเครื่องมีมูลค่ารวม 147,740,000 บาท หรือ นายคชาเทพ มีทรัพย์สินรวมทรัพย์สินรวม 1,112,531,135 บาท ในจำนวนนี้ แจ้งว่าเป็นทรัพย์สิน "โคตรเหล็กไหล" มูลค่า 700 ล้านบาท เป็นต้น (โพสต์ทูเดย์, 2562) ขณะที่ สำนักข่าวอิสรา (2562) ได้นำเสนอประเด็นที่หลายคนกล่าวกันมากก็คือ กรณีการเอา “พระเครื่อง” มาใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงินคดีร้ายผิดปกติ มีหรือไม่มีและมีรูปแบบอย่างไร โดยได้เปิดเผยว่า ในอดีตมีคดีที่ศาลมีคำพิพากษาแล้วอย่างน้อย 2 คดี คือ นายช่างโยธาระดับ 9 กรมโยธาธิการ รวยผิดปกติ และคดีคือคืออธิบดีกรมธนารักษ์ รวยผิดปกติ จากการที่นายช่างโยธาระดับ 9 ซึ่งแจ้งต่อ ปปช. ว่านอกจากมีรายได้จากเงินเดือน

และเป็นที่ยกย่องให้บริษัทรับเหมา แล้วยังมีรายได้จากกำไรการซื้อขายพระเครื่อง 3 องค์ คือ 1) ขายสมเด็จพระบางขุนพรหมพิมพ์เกษบัวตูมให้ อ.ด. ส.ส. พิจิตร 2) ขายสมเด็จพระบางขุนพรหมพิมพ์เส้นด้ายใหญ่ให้นายทรงศักดิ์ และ 3) ขายสมเด็จพระพิมพ์ฐานแซมให้นายสมชาติ รวมรายได้ทั้งหมดกว่า 13.7 ล้านบาท หรือแม้แต่อดีตอธิบดีกรมธนารักษ์ถูกดำเนินคดีอาญาและวินัยร้ายแรง และถูก ชี้มูลร่ำรวยผิดปกติ 49 ล้านบาท จากค่าเหรียญรัชกาลที่ 5 หลายเหรียญ รวมทั้งเหรียญทองคำจำนวนหนึ่ง จำนวน 30 ล้านบาท รวมถึงคดีที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พิพากษาเมื่อวันที่ 18 ส.ค. 2551 จำคุกนายวัฒนาเป็นเวลา 10 ปี จำเลยคดีทุจริตออกโฉนดที่ดิน 1,900 ไร่ ที่ที่ดินสาธารณประโยชน์เพื่อนำไปขายให้กรมควบคุมมลพิษก่อสร้างโครงการบ่อบำบัดน้ำเสีย โดยนายวัฒนาได้มอบพระเครื่องผงสุพรรณให้เจ้าหน้าที่ 3 คนเป็นสินน้ำใจเพื่อแลกกับการออกโฉนดที่ดิน เป็นต้น

ปัญหาที่น่าสนใจคือ เมื่อมีการซื้อขายที่มีมูลค่าและมีการซื้อขายหรือเช่าบูชา ผู้ขายย่อมมีหน้าที่ต้องเสียภาษีให้ภาครัฐ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดเรื่องหน้าที่ของปวงชนชาวไทยไว้ตามมาตรา 50 (9) ให้บุคคลมีหน้าที่เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ จากบทบัญญัติดังกล่าว ทำให้ประชาชนชาวไทยทุกคนต่างมีหน้าที่ต้องเสียภาษีอากรให้ภาครัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ กฎหมายเหล่านี้ ได้แก่ กฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดเก็บภาษีอากรไม่ว่าจะเป็นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีสรรพสามิต ภาษีศุลกากร หรือภาษีที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง เป็นต้น (ชลิดา พันธุ์กระวี, 2565) แต่ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน ความอ่อนด้อยของระบบราชการไทยคือการจัดเก็บภาษีจากผู้มีรายได้จากการจำหน่ายพระเครื่อง และวัตถุมงคล ยังมีกฎหมายที่เฉพาะเจาะจง และยังไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการประเมินราคาให้เป็นราคากลางเช่นเดียวกับราคาประเมินที่ดินสิ่งปลูกสร้าง รวมถึงยังไม่มีหลักฐานการเสียภาษีของผู้มีรายได้จากการจำหน่ายพระเครื่องและวัตถุมงคลอย่างชัดเจน จากข่าวการจำหน่ายในราคาสูง ซึ่ง ชาคริต ไวปริชชี และ จิรศักดิ์ รอดจันทร์ (2559) ได้เสนอให้เพิ่มธุรกิจการจำหน่ายพระเครื่องและวัตถุมงคล เป็นเงินได้พึงประเมินของมาตรา 40 (8) ในประเภทที่ 44 โดยให้ระบุว่า “การทำธุรกรรมพระเครื่องและวัตถุมงคล” และกำหนดอัตราหักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาไม่เกินร้อยละ 60 ถึงแม้จะมีข้อเสนอดังกล่าว จนถึงปัจจุบัน กรมสรรพากรก็ยังไม่ได้เพิ่มหลักเกณฑ์ให้ขึ้นไปตามระเบียบกฎหมายแต่อย่างใด

การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาความเป็นไปได้ในการกำหนดหลักเกณฑ์การเสียภาษีของผู้มีรายได้จากการจำหน่ายพระเครื่องและวัตถุมงคล เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางการดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษีพระเครื่องและวัตถุมงคลอย่างเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ ลดปัญหาอาชญากรรม รวมถึงการอาศัยช่องว่างเป็นเครื่องมือในการแสดงรายได้และบัญชีทรัพย์สินที่เกินความเป็นจริง รวมถึงการใช้เป็นเครื่องมือในการฟอกเงินและการทำทุจริตในทางการเงินต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นด้านการดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษีของผู้มีรายได้จากการจำหน่ายพระเครื่อง และวัตถุมงคล
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษีของผู้มีรายได้จากการจำหน่ายพระเครื่อง และวัตถุมงคล
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษีของผู้มีรายได้จากการจำหน่ายพระเครื่อง และวัตถุมงคล

การทบทวนวรรณกรรม

ความศรัทธาในพระเครื่องและวัตถุมงคล สะท้อนถึงประเพณีที่หลากหลาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ศาสนาและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาบรรจบกันเพื่อสร้างความเข้าใจที่เป็นเอกลักษณ์เกี่ยวกับจิตวิญญาณได้ (Srichampa, 2014) ขณะที่ Littlewood (2016) ระบุว่า คนไทยที่นับถือศาสนาพุทธและลัทธิผีสางก็มีเครื่องรางของขลังมากมายซึ่งยังคงได้รับความนิยมและใช้กันอย่างแพร่หลาย พระเครื่องและวัตถุมงคลที่รู้จักกันทั่วไป ได้แก่ แผ่นจารึกทางพุทธศาสนา เช่น พระสมเด็จ และเหรียญพระครู เป็นต้น พระเครื่องและวัตถุมงคลของไทยยังคงได้รับความนิยมอย่างมากทั้งในหมู่คนไทยและชาวต่างชาติ กลายเป็นสิ่งที่รู้จักกันทั่วไปทั่วโลก ที่หลายคนมีความเชื่อฝังรากลึกว่าสามารถปกป้อง เป็นแรงบันดาลใจ และนำพลังงานบวกหลังไหลเข้ามาในชีวิตได้ (Tantayotai, 2022) ยิ่งไปกว่านั้น ความชอบธรรมของศิลปะเครื่องรางยังได้รับการสะท้อนถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และวัฒนธรรม ซึ่งยังคงถ่ายทอดถึงผู้คนในปัจจุบัน (Junpitakchai, 2023) และเมื่อเจาะลึกเข้าไปในวงการของพระเครื่องและวัตถุมงคล จะเห็นว่ามีหลายเหตุผลที่นำไปสู่ความต้องการของผู้คนจนเกิดเป็น **ธุรกิจพระเครื่องและวัตถุมงคล** ต่าง ๆ ที่มีความเติบโตในปัจจุบัน โดยแต่ละอย่างได้รับการคัดเลือกคุณสมบัติและความสำคัญเฉพาะตัว ประเภทของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความหมายนั้นมีความหลากหลายเช่นเดียวกับวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นมา (Eduardo, 2009) พระเครื่องและวัตถุมงคลสามารถสร้างได้ตามความต้องการหรือความปรารถนาเฉพาะของแต่ละบุคคล เช่น เชื่อกันว่าบางชิ้นจะนำความเจริญรุ่งเรือง สุขภาพ หรือความรักมาให้ อย่างไรก็ตาม ธุรกิจพระเครื่องและวัตถุมงคลเฟื่องฟูในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา โดยเปลี่ยนจิตวิญญาณให้กลายเป็นตลาดที่ทำกำไรได้ (Julsawad, 2025) ส่งผลให้มีการสร้างพระเครื่องและวัตถุมงคลต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ซึ่งมักทำการตลาดโดยอ้างว่าเป็นสิ่งที่สร้างความร่ำรวย นอกจากนี้ นิตยสารเฉพาะทางเกี่ยวกับพระเครื่องและวัตถุมงคลยังเน้นไปที่นักสะสมและผู้ชื่นชอบ จึงเป็นการช่วยเสริมสร้างความเชื่อในพลังของวัตถุเหล่านี้ (Sanpinit and Tansrisook, 2020) ทั้งนี้ จุดหักเหระหว่างจิตวิญญาณและการค้าขายทำให้เกิดคำถามที่น่าสนใจเกี่ยวกับความจริงและการทำให้ศรัทธากลายเป็นสินค้า เนื่องจากความศักดิ์สิทธิ์เชื่อมโยงกับการแสวงหากำไร ขณะที่ การประเมินมูลค่าพระเครื่องและวัตถุมงคล

เกี่ยวข้องกับเกณฑ์และวิธีการผสมผสานที่ใช้ในการประเมินคุณลักษณะทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และ วัฒนธรรม (Mayusoh et al., 2025) การประเมินมูลค่าเป็นความท้าทายที่สำคัญ ที่ต้องอาศัยความร่วมมือ กรอบกฎหมายที่เข้มงวด และความตระหนักรู้ที่เพิ่มขึ้นในการกำหนดมูลค่าอย่างเป็นธรรม

เมื่อมีรายได้เกิดขึ้น ผู้มีรายได้มีหน้าที่ตามกฎหมายต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หากมีเงินได้ ที่เข้าเกณฑ์ต้องเสียภาษีตามพระราชบัญญัติรัชฎากร พ.ศ. 2481 โดยรายได้ที่ต้องนำมาคำนวณรวมถึง เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน ค่าลิขสิทธิ์ และรายได้จากการขายหรือให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ นอกจากนี้ ผู้มีรายได้สามารถหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อลดภาระภาษี การไม่ปฏิบัติตามมี ผลทางกฎหมาย เช่น ถูกปรับหรือเรียกเก็บย้อนหลัง การเสียภาษีจึงเป็นหน้าที่พื้นฐานของพลเมืองในการ สนับสนุนการพัฒนาประเทศ (กรมสรรพากร, 2566) ผู้มีรายได้จากพระเครื่องและวัตถุมงคลก็เช่นกัน การจัดเก็บภาษีพระเครื่องและวัตถุมงคลเป็นประเด็นที่มีหลายองค์ประกอบที่ต้องพิจารณา เนื่องจาก ครอบคลุมถึงมิติทางประวัติศาสตร์ กฎหมาย และเศรษฐกิจ ทั้งนี้ กรอบกฎหมายที่ควบคุมภาษีเงินได้จาก พระเครื่องและวัตถุมงคลจะต้องมีองค์ประกอบที่กำหนดว่าสิ่งของเหล่านี้จะได้รับการปฏิบัติอย่างไรภายใต้ กฎหมายภาษี องค์ประกอบหลัก ได้แก่ คำจำกัดความของผู้เสียภาษี เหตุการณ์ที่ต้องเสียภาษี และวัตถุที่ต้อง เสียภาษี ตลอดจนฐานภาษีและอัตราภาษีที่ใช้ได้ องค์ประกอบเหล่านี้สร้างแนวทางที่มีโครงสร้างในการ กำหนดภาระผูกพันในการเสียภาษี เพื่อให้ทุกคนที่มีรายได้เข้าใจและยอมรับภาระผูกพันของตน อย่างไรก็ตาม ความเข้าใจที่ละเอียดอ่อนนี้มีความสำคัญสำหรับทั้งหน่วยงานจัดเก็บภาษีและสถาบันทาง ศาสตร์ ยิ่งไปกว่านั้น ปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจที่มีการผสมผสานความเชื่อโบราณกับผู้ประกอบการ สมัยใหม่ เน้นย้ำถึงแนวคิดที่เปลี่ยนแปลงไปของการเก็บภาษีพระเครื่องและวัตถุมงคล เช่น ในจังหวัด เชียงราย กิจการขายพระเครื่องและวัตถุมงคลได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ซึ่งนำมาซึ่งทั้งโอกาสและความ ท้าทายสำหรับการจัดเก็บภาษี (Ajanapanya, 2024) ดังนั้น ความท้าทายในการรักษาสมดุลระหว่าง ความสำคัญของพระเครื่องและวัตถุมงคล กับความต้องการในความรับผิดชอบทางการเงิน จึงมีอิทธิพลต่อ การกำหนดนโยบายและการแนวทางในการปฏิบัติในอนาคตภายใต้ขอบเขตของการจัดเก็บภาษีและ ความศรัทธา

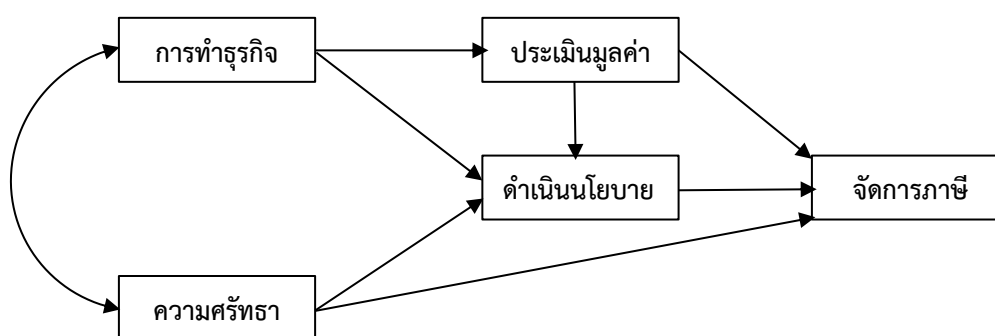
การที่จะจัดการภาษีรายได้พระเครื่องและวัตถุมงคลได้ จำเป็นต้องขับเคลื่อนโดยการดำเนิน นโยบาย ซึ่งถือเป็นประเด็นพื้นฐานในการตัดสินใจด้านนโยบายให้กลายเป็นแผนงานและแนวทางปฏิบัติที่ ดำเนินการได้ ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมที่สำคัญระหว่างกรอบทฤษฎีที่สร้างขึ้นในช่วงการกำหนดนโยบาย และผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม โมเดลนโยบายส่วนใหญ่ระบุขั้นตอนสำคัญ ๆ ได้แก่ การระบุปัญหาที่ต้องแก้ไข การนำปัญหาเข้าสู่วาระการประชุม การกำหนดนโยบาย การตัดสินใจ การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการ ประเมินผลกระทบของนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ขั้นตอนเริ่มต้นเกี่ยวข้องกับกรยอมรับปัญหาที่ จำเป็นต้องมีการแทรกแซงของรัฐบาล (Burke, 2019)

จากการทบทวนวรรณกรรม สามารถสรุปเพื่อนำไปกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ว่า ปรากฏการณ์การจัดเก็บภาษีพระเครื่องและวัตถุมงคลมีรากฐานมาจาก “ความศรัทธา” ซึ่งเป็นความเชื่อที่ฝัง

ณัฐรัตน์ ประเทืองบริบูรณ์ และคนอื่น ๆ

รากลึกในสังคมไทยอันเกิดจากการผสมผสานระหว่างศาสนา วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ และเมื่อความศรัทธากลายเป็นความต้องการที่แพร่หลาย จึงเกิดเป็น “การทำธุรกิจ” โดยมีการใช้เรื่องราวและประวัติศาสตร์มาทำการตลาดเพื่อดึงดูดผู้บริโภค การขยายตัวของการทำธุรกิจนี้ได้สร้างความท้าทายที่สำคัญในทางปฏิบัติ นั่นคือ “การประเมินมูลค่า” เนื่องจากมูลค่าของพระเครื่องไม่ได้ขึ้นอยู่กับอุปสงค์อุปทานเชิงพาณิชย์เท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และความสำคัญทางวัฒนธรรม ทำให้การกำหนดมูลค่าที่เป็นธรรมและเป็นมาตรฐานนั้นทำได้ยาก จึงจำเป็นในการแทรกแซงโดยภาครัฐผ่าน “การดำเนินนโยบาย” ซึ่งทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อม” ที่นำไปสู่การปฏิบัติจริง อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในขั้นตอนนี้ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของเป้าหมายนโยบาย โดยท้ายที่สุด เป้าหมายสูงสุดของการดำเนินนโยบายในบริบทนี้ คือการนำไปสู่ “การจัดเก็บภาษี” ที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเมื่อ “การทำธุรกิจ” ก่อให้เกิดรายได้ย่อมเกิดหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องเสียภาษี ความท้าทายเชิงนโยบายจึงอยู่ที่การสร้างสมดุลระหว่าง “ความศรัทธา” ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรม กับ “ความรับผิดชอบทางการเงิน” (การเสียภาษี) ภายใต้บริบททางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ดังภาพกรอบแนวคิดการวิจัยต่อไปนี้

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

H1: “การทำธุรกิจ” มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อ “การประเมินมูลค่า”, H2: “การทำธุรกิจ” มีอิทธิพลทางตรงต่อ “การดำเนินนโยบาย”, H3: “ความศรัทธา” มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อ “การดำเนินนโยบาย”, H4: “ความศรัทธา” มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อ “การจัดเก็บภาษี”, H5: “การประเมินมูลค่า” มีอิทธิพลทางตรงต่อ “การดำเนินนโยบาย” ม H6: “การประเมินมูลค่า” มีอิทธิพลทางตรงต่อ “การจัดเก็บภาษี”, H7: “การดำเนินนโยบาย” มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อ “การจัดเก็บภาษี”, H8: “การดำเนินนโยบาย” ทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางที่สำคัญ ในความสัมพันธ์ระหว่าง “ความศรัทธา” และ “การจัดเก็บภาษี”, H9:

“การดำเนินนโยบาย” ทำหน้าที่เป็นตัวแปรต้นกลางในความสัมพันธ์ระหว่าง “การทำธุรกิจ” และ “การจัดเก็บภาษี”, H10: “การประเมินมูลค่า” ทำหน้าที่เป็นตัวแปรต้นกลางในความสัมพันธ์ระหว่าง “การทำธุรกิจ” และ “การดำเนินนโยบาย”

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ที่ใช้การวิจัยแบบสำรวจ การคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในกรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (ชานินทร์ ศิลปะจารุ, 2557) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้เท่ากับ 384.16 ตัวอย่าง และเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงทำการเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามซึ่งได้มีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยนักวิชาการที่เป็นผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านด้วยการตรวจสอบหาค่าความสอดคล้องภายใน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.91 และตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือกับจำนวน 30 คน ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80 และทำการแจกแบบสอบถามในกิจกรรมการประกวดพระเครื่องใน 4 ภูมิภาค การเก็บรวบรวมแบบสอบถามกลับคืนใช้เวลา 4 เดือนระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2567 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน วิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล โดยใช้โปรแกรม AMOS 24 โดยเลือกใช้วิธีการประมาณค่าด้วยภาวะสืบเนื่องสูงสุด (Maximum Likelihood Estimation: ML) ซึ่งเป็นวิธีมาตรฐานในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง หลักการสำคัญของ ML คือการค้นหาชุดพารามิเตอร์ของโมเดล ได้แก่ ค่าอิทธิพล β และค่าความแปรปรวน ที่มี “โอกาส” มากที่สุดที่จะสร้างชุดข้อมูลให้มีลักษณะใกล้เคียงกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมมาได้ โดยการเลือกวิธีนี้ตั้งอยู่บนข้อตกลงเบื้องต้นที่สำคัญที่สุดว่า ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์มีการแจกแจงแบบปกติ

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน 400 คน เป็นชาย จำนวน 364 คน คิดเป็นร้อยละ 91.0 และเป็นหญิง จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.0 ส่วนใหญ่ อายุ 41 – 60 ปี จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 44.8 รองลงมา อายุ 61 ปี ขึ้นไป จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 43.8 และอายุ 21 – 40 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 ส่วนใหญ่ มีสถานภาพสมรส จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 66.5 รองลงมา มีสถานภาพม่าย/หย่า/แยกกันอยู่ จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19.0 ส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับ มัธยมศึกษา จำนวน 266 คน คิดเป็นร้อยละ 66.5 รองลงมา มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 ส่วนใหญ่ มีอาชีพอิสระ จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 รองลงมา อาชีพผู้ประกอบการ จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 และ ส่วนใหญ่ มีรายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 232 คน

ณัฐรัตน์ ประเทืองบริบูรณ์ และคนอื่น ๆ

คิดเป็นร้อยละ 58.0 รองลงมา มีรายได้ส่วนตัวเฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 ส่วนใหญ่ศึกษาพระเครื่องและวัตถุมงคลระยะเวลา 1 - 5 ปี จำนวน 226 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 รองลงมา 4 - 6 ปี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 13.8

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นด้านการดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษีของผู้มีรายได้จากการจำหน่ายพระเครื่อง และวัตถุมงคล

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นด้านการดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษีของผู้มีรายได้จากการจำหน่ายพระเครื่อง และวัตถุมงคล

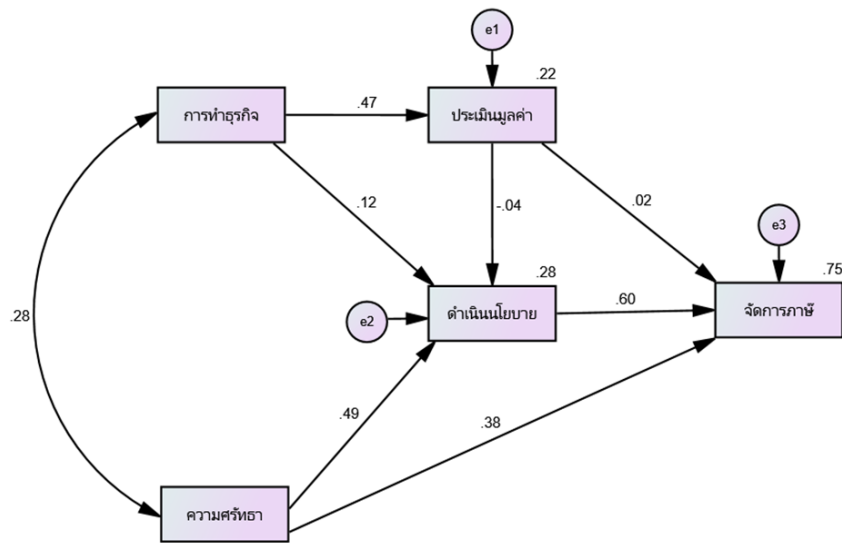
ข้อ	รายละเอียด	\bar{X}	SD.	แปลผล
1	ความศรัทธาต่อพระเครื่อง และวัตถุมงคล	3.83	0.32	มาก
2	การทำธุรกิจพระเครื่อง และวัตถุมงคล	3.85	0.33	มาก
3	การประเมินมูลค่าพระเครื่อง และวัตถุมงคล	3.99	0.70	มาก
4	การดำเนินนโยบายเกี่ยวกับพระเครื่อง และวัตถุมงคล	3.77	0.34	มาก
5	การจัดเก็บภาษีพระเครื่อง และวัตถุมงคล	3.77	0.48	มาก
เฉลี่ย		3.86	0.29	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นด้านการดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษีของผู้มีรายได้จากการจำหน่ายพระเครื่อง และวัตถุมงคล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยที่ระดับ 3.86 และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประเมินมูลค่าพระเครื่อง และวัตถุมงคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 รองลงมา คือ ด้านการทำธุรกิจพระเครื่อง และวัตถุมงคล มีค่าเฉลี่ยในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 ขณะที่ ด้านการดำเนินนโยบายเกี่ยวกับพระเครื่อง และวัตถุมงคล และการจัดเก็บภาษีพระเครื่อง และวัตถุมงคล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันที่ระดับ 3.77

3. ผลการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษีของผู้มีรายได้จากการจำหน่ายพระเครื่อง และวัตถุมงคล

จากการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัย (Path analysis) ผู้วิจัยได้ทำการปรับรูปแบบ โดยพิจารณาจากดัชนีปรับรูปแบบและจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผลจากการปรับรูปแบบทำให้รูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความตรงของรูปแบบ ได้แก่ ค่า Chi-square = 6.866, $df = 2$, Chi-square/ $df = 3.433$, P-value = 0.032, GFI = 0.993, CFI = 0.994, RMR = 0.007, RMSEA = 0.078, ค่า Chi-square / df มีค่าน้อยกว่า 2 ค่าดัชนี CFI และ GFI ที่มีค่าเข้าใกล้ 1 ค่าดัชนี RMSEA มีค่า 0.078 อยู่ในช่วงเกณฑ์ยอมรับได้ และ RMR มีค่าต่ำกว่า 0.05 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ในการวิเคราะห์ด้วย

โปรแกรม Amos 24.0 ถือว่ารูปแบบนั้นมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงใน ภาพที่ 2

Chi-square = 6.866 , Chi-square/df = 3.433, df= 2 , P = .032,
 GFI = 993 , CFI = .994 , RMR = .007 , RMSEA = .078

ภาพที่ 2 โมเดลเส้นทางปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดเก็บภาษีของผู้มีรายได้อาจการจำหน่ายพระเครื่อง และวัตถุมงคล

จากภาพที่ 2 การวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path Analysis) เพื่อหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดเก็บภาษี พบความสัมพันธ์ที่น่าสนใจดังนี้ 1) การดำเนินนโยบายส่งผลกระทบเชิงบวก ต่อ 'การจัดเก็บภาษี' อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $\beta = 0.60$, ($p = .001$)** หมายความว่า การจะจัดการภาษีให้เกิดขึ้นได้จริงต้องมีการผลักดันนโยบายที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม และ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อ "การดำเนินนโยบาย" มี 2 ปัจจัยหลัก คือ "ความศรัทธา" $\beta = 0.49$, ($p = .001$)** และ "การทำธุรกิจ" $\beta = 0.12$, ($p = .014$)* ผลลัพธ์นี้ชี้ว่าแรงผลักดันให้เกิดนโยบายมาจากทั้งกลุ่มผู้มีความศรัทธาที่ต้องการความโปร่งใสและกลุ่มที่ทำเป็นธุรกิจซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรง

อย่างไรก็ตาม การที่ "ความศรัทธา" เป็นปัจจัยสาเหตุหลักที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการจัดเก็บภาษี สะท้อนให้เห็นว่า ระบบเศรษฐกิจพุทธพาณิชย์ (Buddhist Economy) ขับเคลื่อนด้วยความเชื่อเป็นรากฐาน ไม่ใช่แค่ตรรกะทางธุรกิจเพียงอย่างเดียว โดยอิทธิพลทางตรง $\beta = 0.38$, ($p = .001$)** แสดงถึง ผู้ที่มีรายได้อีกกลุ่มนี้มีความรู้ดีว่าการเข้ามาสู่วงการพระเครื่องเกิดจากความเคารพศรัทธา เมื่อมีความศรัทธาสูง จึงมีแนวโน้มที่จะ "เคารพกติกาของสังคม" ด้วยการเสียภาษี โดยมองว่าเป็นหน้าที่หรือเป็นการสร้างความถูกต้องชอบธรรมให้กับสิ่งที่ตนนับถือ ซึ่งการจัดเก็บภาษีไม่สามารถใช้เพียงมาตรการบังคับทางกฎหมายอย่างเดียวได้แต่ต้องคำนึงถึงมิติด้านจิตใจและความเชื่อของผู้เสียภาษีด้วย

ขณะที่ “การดำเนินนโยบาย” คือตัวแปรคั่นกลางที่ทรงพลัง (The Powerful Mediator) ถือเป็นข้อค้นพบที่น่าสนใจที่สุดของงานวิจัยชิ้นนี้ เนื่องจากการที่ “ความศรัทธา” ส่งผลต่อ “การดำเนินนโยบาย” $\beta = 0.49, (p = .001)**$ และ “การดำเนินนโยบาย” ส่งผลต่อ “การจัดเก็บภาษี” สูงที่สุด $\beta = 0.60, (p = .001)**$ อธิบายปรากฏการณ์ได้ว่า ความศรัทธาต้องมีระบบรองรับ เนื่องจากแค่ “ความศรัทธา” อย่างเดียว อาจยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการจัดเก็บภาษีที่เป็นระบบได้ (จะเห็นว่าอิทธิพลทางตรงมีค่าน้อยกว่าทางอ้อมผ่านตัวแปรนโยบาย ดังนั้นนโยบายเป็น “สะพาน” เชื่อมกลไกการจัดเก็บภาษี โดยภาครัฐจำเป็นต้องมีนโยบายที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และปฏิบัติได้จริง เพื่อเปลี่ยน “ความศรัทธาของผู้คน” ให้กลายเป็น “การปฏิบัติตามกฎหมาย การจัดเก็บภาษี” ซึ่ง ค่าอิทธิพลที่สูงถึง $\beta = 0.60, (p = .001)**$ ชี้ชัดว่า “ความชัดเจนและการบังคับใช้นโยบาย” เป็นปัจจัยชี้ขาด (Critical Factor) หากรัฐกำหนดนโยบายได้ดี กลุ่มคนที่ศรัทธาก็พร้อมจะเข้าสู่ระบบภาษี แต่ถ้านโยบายคลุมเครือ ต่อให้ศรัทธาแค่ไหน การจัดเก็บภาษีก็ จะไม่เกิดขึ้น

และการที่ปัจจัยด้าน “การทำธุรกิจ” และ “การประเมินมูลค่า” มีอิทธิพลต่ำ สะท้อนบริบทเฉพาะของวงการพระเครื่องว่า ความไม่แน่นอนของราคาหรือมูลค่าของพระเครื่องขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ (Subjective Value) ไม่ใช่ราคากลางที่ตายตัวแบบสินค้าทั่วไป ทำให้ตัวแปร “การประเมินมูลค่า” ไม่สามารถทำนายพฤติกรรมการจัดเก็บภาษีได้แม่นยำนัก $\beta = 0.02, (p = .514)$ รวมถึง ผู้มีรายได้ในกลุ่มนี้อาจไม่ได้นิยามตนเองว่าเป็น “นักธุรกิจ” (Businessman) ที่มุ่งเน้นกำไรสูงสุดตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ แต่เป็น “ผู้ศรัทธา/นักสะสม” ทำให้แรงจูงใจในการจัดเก็บภาษีไม่ได้ผันแปรตรงตามขนาดของธุรกิจหรือมูลค่าสินค้าเสมอไป

4. แนวคิดการดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษีของผู้มีรายได้จากการจำหน่ายพระเครื่อง และวัตถุมงคล จากผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่พบว่า “การดำเนินนโยบาย (Policy Implementation)” เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด $\beta = 0.60, (p = .001)**$ และ “ความศรัทธา” เป็นรากฐานสำคัญ แนวคิดการดำเนินนโยบายการจัดเก็บภาษีควรดำเนินการในเชิงรุก 3 ดังนี้

4.1 ด้านความชัดเจนของกฎหมายและนิยาม (Policy Clarity & Definition) ด้วยการกำหนดนิยาม “ผู้ค้า” และ “ผู้สะสม” ให้ชัดเจน โดยปัจจุบัน เส้นแบ่งระหว่างการเช่าบูชาเพื่อสะสม (Faith/Collection) กับการค้ากำไร (Business) ยังไม่ชัดเจน นโยบายควรระบุเกณฑ์ให้ชัด เช่น จำนวนธุรกรรมต่อปี หรือมูลค่าหมุนเวียน หากต่ำกว่าเกณฑ์ถือเป็น “สินทรัพย์ส่วนบุคคล” (ไม่ต้องเสียภาษี) หากเกินเกณฑ์ถือเป็น “ผู้ประกอบการ” (ต้องเข้าระบบ) เพื่อลดความกังวลของผู้ศรัทธาทั่วไป รวมถึงการกำหนดระบบภาษีเหมาจ่าย (Presumptive Tax) สำหรับรายย่อย เนื่องจากผลวิจัยพบว่า “การประเมินมูลค่า” มีผลน้อย และทำได้ยากในทางปฏิบัติเนื่องจากราคาพระไม่แน่นอน รัฐไม่ควรเน้นเก็บภาษีจากส่วนต่างราคา

(Capital Gain) รายขึ้น แต่ควรใช้ “ระบบประเมินเหมาจ่าย” ตามขนาดของแผงพระ หรือตามยอดขายรวมต่อปีแทน เพื่อลดความยุ่งยากในการทำบัญชี

4.2 เนื่องจาก “ความศรัทธา” เป็นปัจจัยต้นน้ำ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเดียวย่อมเกิดแรงต้านนโยบายต้องเปลี่ยนมุมมองการเสียภาษีให้เป็นเรื่องของ “การทำนุบำรุงศาสนา” รัฐต้องระบุนวัตกรรมประสงค์ให้ชัดเจนว่าภาษีที่จัดเก็บได้จากธุรกรรมพระเครื่องส่วนหนึ่งจะถูกนำไปทำอะไร เช่น สนับสนุนกองทุนศาสนา หรือช่วยเหลือพระสงฆ์อาพาธ อีกทั้งการให้มีใบรับรองผู้เสียภาษีจะเป็นเครื่องการันตีความน่าเชื่อถือและสร้างค่านิยมใหม่ว่า ร้านพระเครื่องที่เสียภาษีถูกต้อง คือร้านที่มี “ธรรมาภิบาล” และ “น่าเชื่อถือ”

4.3 ใช้กลไกที่มีอยู่แล้วในวงการพระเครื่องมาช่วยขับเคลื่อนนโยบาย เช่น การเชิญ “สมาคม/ชมรมพระเครื่อง” เป็นคนกลาง ให้สมาคมฯ ทำหน้าที่เป็นหน่วยช่วยคัดกรอง เนื่องจากคนในวงการจะเกรงใจและให้ความร่วมมือกับสมาคมฯ มากกว่าเจ้าหน้าที่สรรพากร รวมถึงการจัดเก็บภาษีบนแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ในปัจจุบันการเช่าบูชาผ่าน Facebook Live หรือกลุ่มประมุขมีสูงมาก นโยบายควรผลักดันให้มีการเชื่อมโยงข้อมูลธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ (e-Payment) สำหรับบัญชีที่มีธุรกรรมถี่ผิดปกติ แต่เน้นการให้ความรู้ก่อนการตรวจสอบจับกุม

อภิปรายผล

ผลการวิจัยที่ค้นพบว่า “ความศรัทธา” เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกสูงสุดต่อการยอมรับให้มีการ “การดำเนินนโยบาย” ถือเป็นความช่วยเหลือความเข้าใจเกี่ยวกับ “เจตคติและแรงจูงใจในการเสียภาษี” สอดคล้องกับ อารีรัตน์ สิริเสถียร (2564) ที่ทำการศึกษาปัจจัยเชิงจิตวิทยาและสังคมต่อความตั้งใจในการเสียภาษีของประชาชนไทย และพบว่าความเชื่อมั่นในความโปร่งใสและความยุติธรรมของภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการปฏิบัติตามหน้าที่ทางภาษี ในกรณีของวงการพระเครื่อง “ความศรัทธา” อาจทำหน้าที่เป็นตัวแทนของความต้องการ “ความโปร่งใส” ของวงการ การผลักดันให้มีนโยบายภาษีจึงอาจถูกมองว่าเป็นเครื่องมือที่จะช่วยคัดกรองและลดปัญหาการฉ้อโกงหรือการใช้พระเครื่องเป็นเครื่องมือฟอกเงิน

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงการพระเครื่องและวัตถุมงคลส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดทำนโยบายการจัดเก็บภาษีสะท้อนภาพที่ใหญ่กว่าของความพยายามในการจัดการเศรษฐกิจนอกระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ (2565) ที่ศึกษาความท้าทายในการนำผู้ประกอบการรายย่อยและผู้ค้าออนไลน์เข้าสู่ระบบภาษี โดยชี้ว่าอุปสรรคสำคัญคือความซับซ้อนของกฎระเบียบและการขาดแรงจูงใจเชิงบวก กรณีของตลาดพระเครื่องซึ่งมีมูลค่ามหาศาลแต่ยังขาดการกำกับดูแลด้านภาษีอย่างเป็นทางการ จึงเป็นอีกหนึ่งกรณีศึกษาที่ตอกย้ำข้อสรุป ซึ่งการออกแบบนโยบายต้องอาศัยความละเอียดอ่อนมากกว่าแค่การบังคับใช้กฎหมายเพียงอย่างเดียว

ขณะที่ ความยั่งยืนของปัจจัย “การประเมินมูลค่า” ที่ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญสูงสุดแต่กลับไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการผลักดันนโยบายสามารถนำไปอภิปรายร่วมกับงานวิจัยของ พิพัฒน์ เหลืองนฤมิตชัย (2566) ซึ่งวิเคราะห์ปัญหาในการประเมินราคาทรัพย์สินเพื่อการจัดเก็บภาษีที่ดิน

ณัฏฐ์คณัย ประเทืองบริบูรณ์ และคนอื่น ๆ

และสิ่งปลูกสร้าง โดยชี้ว่าการขาดฐานข้อมูลกลางและมาตรฐานการประเมินที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันคืออุปสรรคสำคัญที่สร้างความเหลื่อมล้ำในการเสียภาษี กรณีของพระเครื่องมีความซับซ้อนยิ่งกว่าเนื่องจากมูลค่าไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางกายภาพที่วัดได้ง่าย แต่ขึ้นอยู่กับเรื่องราว ประวัติศาสตร์ ความหายาก และความพึงพอใจส่วนบุคคล การที่ปัจจัยนี้ไม่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนนโยบายอาจจะย้อนถึงการยอมรับโดยนัยของผู้คนในวงการว่า “การสร้างมาตรฐานการประเมินมูลค่าที่เป็นหนึ่งเดียวแทบเป็นไปได้” ดังนั้นการออกแบบนโยบายที่มุ่งเน้นการหักค่าใช้จ่ายแบบเหมาตามที่เคยมีผู้เสนอ (ชาคริต ไวปริจี และ จิรศักดิ์ รอดจันทร์, 2559) จึงอาจเป็นทางออกที่เป็นจริงได้มากกว่า

กรณีที่มีการกล่าวถึงการใช้พระเครื่องเป็นช่องทางฟอกเงินและปกปิดทรัพย์สิน เป็นประเด็นที่เชื่อมโยงโดยตรงกับองค์ความรู้ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับพงศธร วราศรัย และคณะ (2563) ที่สำรวจช่องโหว่ทางกฎหมายในการใช้สินทรัพย์มูลค่าสูง เพื่อการฟอกเงินในประเทศไทย งานวิจัยดังกล่าวได้เสนอให้มีการกำกับดูแลกลุ่มผู้ค้าของมีค่า เช่น ทองคำ อัญมณี หรือของเก่า ให้เข้มงวดมากขึ้น ในฐานะผู้มีหน้าที่รายงานธุรกรรมที่น่าสงสัย ผลการวิจัยเรื่องนโยบายภาษีพระเครื่องจึงไม่เพียงแต่มีความสำคัญในมิติการคลังเท่านั้น แต่ยังเป็นการเสนอแนวทางที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความโปร่งใสและปิดช่องว่างของการกระทำผิดกฎหมายได้อีกทางหนึ่ง การมีฐานข้อมูลกลางจะช่วยให้องค์กรที่เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบเส้นทางการเงินที่ผิดปกติได้ง่ายขึ้น

ในท้ายที่สุด “การจัดเก็บภาษี” ขึ้นอยู่กับ “การดำเนินนโยบาย” ที่มีประสิทธิภาพและการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งการจะผลักดันนโยบายภาษีพระเครื่องให้สำเร็จจึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการรับฟังความเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในวงการอย่างจริงจัง ทั้งจากกลุ่มเซียนพระ ผู้ประกอบการ และสมาคมต่าง ๆ เพื่อร่วมกันหาแนวทางที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับ ลดแรงต้าน และสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎหมายในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและประเด็นปัญหาที่กล่าวถึงในบทความ สามารถนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้เกิดการจัดเก็บภาษีพระเครื่องและวัตถุมงคลอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพได้ดังนี้

1. ภาครัฐ โดยเฉพาะกรมสรรพากร ควรจัดทำนโยบายและออกกฎหมายที่ระบุถึงการจัดเก็บภาษีจากรายได้ในกรณีจำหน่ายพระเครื่องและวัตถุมงคลให้เป็นรูปธรรม ดังที่ทีมงานวิจัยเคยเสนอให้ เพิ่มธุรกิจนี้เป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8) และกำหนดอัตราการหักค่าใช้จ่ายแบบเหมา เพื่อให้ผู้มีรายได้สามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องและลดความสับสน

2. สร้างมาตรฐานกลางในการประเมินมูลค่า เนื่องจาก “การประเมินมูลค่า” เป็นปัจจัยที่ผู้เกี่ยวข้องให้ความสำคัญสูงสุด และยังเป็นช่องโหว่ในการสำแดงทรัพย์สินและการฟอกเงิน ภาครัฐจึงควรส่งเสริมให้มีองค์กรหรือคณะบุคคลกลางที่ได้รับการยอมรับ เพื่อทำหน้าที่ประเมินมูลค่าพระเครื่องสำหรับธุรกรรม

ที่มีมูลค่าสูง การมีมาตรฐานกลางจะช่วยสร้างความเป็นธรรมในการเสียภาษีและเพิ่มความโปร่งใสให้กับวงการ

3. สร้างการมีส่วนร่วมและสื่อสาร โดยเน้นมิติ “ความศรัทธา” เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการยอมรับนโยบาย ดังนั้น การสื่อสารนโยบายไม่ควรมุ่งเน้นแค่การจัดเก็บภาษี แต่ควรชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ในมิติอื่น ๆ เช่น การยกระดับวงการพระเครื่องให้โปร่งใส, ลดปัญหาการฉ้อโกง และป้องกันไม่ให้วัตถุมงคลถูกใช้เป็นเครื่องมือในการทุจริตหรือฟอกเงิน ซึ่งจะช่วยรักษาคุณค่าและความศักดิ์สิทธิ์ของพระเครื่องไว้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมสรรพากร. (2566). *คู่มือการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา*. วันที่ค้นข้อมูล 1 เมษายน 2568, เข้าถึงได้จาก

<https://www.rd.go.th>

ชลิดา พันธุ์กระวี. (2565). *หลักนิติธรรมกับพันธะทางศีลธรรมในการเสียภาษีของประชาชน*. วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

ชาคริต ไวปริชี และจิรศักดิ์ รอดจันทร์. (2559). ปัญหาการจัดเก็บภาษีการทำธุรกรรมพระเครื่องและวัตถุมงคล: ศึกษากรณี การแจ้งเงินได้พึงประเมินและการหักค่าใช้จ่ายที่ก่อให้เกิดรายได้ *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์*, 27, 305-316.

ชายะ มัณฑนาจารย์. (2562). พระเครื่อง: พระธรรม. *วารสารพุทธจิตวิทยา*, 4(2), 51-60.

เดอะ สแตนดาร์ด เวลท์. (2564). *พระเครื่อง กับมูลค่าพลังศรัทธาที่น่าตะลึง*. วันที่ค้นข้อมูล 1 เมษายน 2568, เข้าถึงได้จาก https://thestandard.co/thai-buddhist-amulets-of-high-value/?utm_source=chatgpt.com

ไทยนิวส์ออนไลน์. (2567). พ.ต.ท. อดีตตำรวจเก่าแจ้งความกองปราบ โคนเขียนพระชื่อดัง หลอกลงทุนพระเครื่องสมเด็จวัดระฆัง สูญเงินนับ 10 ล้านบาท. วันที่ค้นข้อมูล 1 เมษายน 2568, เข้าถึงได้จาก <https://www.tnews.co.th/social/social-news/611798>

ไทยรัฐออนไลน์. (2566). *จับเขียนพระดัง ปลอมเพจวัดบวรฯ หลอกขายสมเด็จเกี่* ชื่อมาจากย่านท่าพระจันทร์. วันที่ค้นข้อมูล 1 เมษายน 2568, เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/news/crime/2706138>

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2557). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS* (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

พงศธร วราศรัย, นิตินันท์ นวรัตน์ และศักดิ์ ตรีนัย. (2563). ช่องว่างทางกฎหมายในการใช้สินทรัพย์มูลค่าสูงเพื่อการฟอกเงินและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, 13(2), 88-105.

พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ. (2561). *พุทธรัฐศาสตร์: การบูรณาการเพื่อการบรรลุความสมบูรณ์แห่งรัฐ*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ณัฏฐ์คณัฏ ประเทืองบริบูรณ์ และคนอื่น ๆ

พระสุวรรณ สุขเมธปญโญ. (2566). การศึกษาความนิยมของพระเครื่องในปัจจุบัน. *วารสารสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม*, 1(2), 40-48.

พิพัฒน์ เหลืองนฤมิตชัย. (2566). ปัญหาและอุปสรรคในการประเมินราคาทรัพย์สินเพื่อการจัดเก็บภาษีที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างในประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์การคลัง*, 5(1), 45-62.

โพสต์ทูเดย์. (2562). *เขียนพระขึ้นนักการเมืองยื่นบัญชีทรัพย์สินเป็นพระเครื่องตีราคากันเองวันเป็นช่องทางฟอกเงิน*. วันที่ค้นข้อมูล 1 เมษายน 2568, เข้าถึงได้จาก <https://www.posttoday.com/politics/601319>

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, วิโรจน์ ณ ระนอง และ ศุภณัฏฐ์ ศศิวิมลวัฒน์. (2565). ความท้าทายและยุทธศาสตร์การนำเศรษฐกิจนอกระบบเข้าสู่ฐานภาษีของประเทศไทย. *วารสารสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย*, 28(3), 1-24.

สิรินทร์ทิพย์ ยีรามัน. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนไปปฏิบัติ: ศึกษาเปรียบเทียบ 4 จังหวัด. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต*, 8(1), 112-130.

สำนักข่าวอิสรา. (2562). *เปิด 3 กรณีศึกษา 'พระเครื่อง' ฟอกเงินคดีรายผิดปกติ – คดีสินบน*. วันที่ค้นข้อมูล 1 เมษายน 2568, เข้าถึงได้จาก <https://www.isranews.org/content-page/item/80793-report01-80793.html>

อภิรักษ์ จันตะนี. (2559). เศรษฐกิจพระเครื่องเมืองไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 10(1), 95-105.

อารีรัตน์ สิริเสถียร. (2564). เจตคติ ความเชื่อมั่น และบรรทัดฐานทางสังคม: ปัจจัยเชิงจิตวิทยาที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา. *วารสารจิตวิทยาสังคม*, 15(2), 201-218.

ภาษาอังกฤษ

Ajanapanya, N. (2024). Faith, fortune, and fate: Thailand's booming 'Mutelu' economy. Retrieved March 12, 2025, from <https://www.nationthailand.com/news/policy/40041073>

Burke, A. S. (2019). *The Stages of Policy Development*. Retrieved March 12, 2025, from <https://openoregon.pressbooks.pub/ccj230/chapter/3-3-the-stages-of-policy-development/>

Eduardo, C. J. (2009). "Amulets and Talismans". Encyclopedia of Islam. Encyclopedia of World Religions: Facts on File Library of Religion and Mythology. Infobase Publishing. pp. 40.

Julsawad, T. (2025). The Mutelu Wave: How Gen Z is Reshaping Thailand's Spiritual Marketplace. Retrieved March 12, 2025, from <https://www.thailandnow.in.th/arts-culture/the-mutelu-wave-how-gen-z-is-reshaping-thailands-spiritual-marketplace/>

- Junpitakchai, J. (2023). Substance of amulets and cultural duty. *PEOPLE International Journal of Social Sciences*, 9(3), 36-52.
- Mayusoh, C., Suwannat, P., Inkuer, A., & Supawadee Juysukha. (2025). Developing Jewelry Design from the Arts of Phetchaburi Craftsman: A Contemporary Accessory Exploration. *Herança*, 8(1), 156-163.
- Littlewood, S. (2016). *The Book of Thai Lanna Sorcery*. Buddha Magic Multimedia & Publications, TH.
- Sanpinit, P., & Tansrisook, S. (2020). Beliefs and businesses: existence and value of current religious magazines. *Humanities, Arts and Social Sciences Studies*, 20(3), 676-697.
- Srichampa, S. (2014). Thai Amulets: Symbol of the Practice of Multi-faiths and Cultures. In *book: Contemporary Socio-Cultural and Political Perspectives in Thailand*. pp.49-64.
- Tantayotai, N. (2022). *Millennial consumers' behavior on purchasing amulet jewelry*. Theses and Dissertations (Chula ETD), Chulalongkorn University.